

Decide (dutch group)

Rapport: Voorspelling Coalitie en coalitieakkoorden 2010

Prof. Dr. F.N. Stokman¹
Drs. R.C.H. van Oosten
Dr. J. Dijkstra

10 juni 2010

¹ Gelieve eventuele correspondentie te richten tot Reinier van Oosten, *DECIDE* (dutch group) bv, Grote Rozenstraat 319712 TG Groningen email: r.c.h.van.oosten@decide.nl.
Voor meer informatie en wetenschappelijke achtergrond zie ook www.decide.nl.

SAMENVATTING EN HOOFDCONCLUSIES

Het voorspellen van een coalitie is aanzienlijk moeilijker dan het voorspellen van een regeerakkoord, omdat het hierbij om slechts één voorspelling gaat en ook andere dan programmatische zaken een sterke rol spelen. Toch wagen wij ons aan een voorspelling. Op basis van onze analyses van beleidsvoorkeuren op twaalf zeer controversiële beleidsterreinen en rekening houdend met de wens om toch een redelijk comfortabele meerderheid te hebben, **achten wij het waarschijnlijk dat er een Centrumcoalitie komt van PvdA, CDA en VVD**. De rechtse coalitie van CDA, VVD, PVV wordt als te kwetsbaar gezien met zijn 76 zetels. De AOW-leeftijd blijft een breekpunt, ook nu de PVV die niet meer als zodanig heeft benoemd. Ook Paars+ (GroenLinks, D66, PvdA en VVD) sneuvelt wegens onenigheid over met name de daling van het financieringstekort, de belastingen en de kilometerheffing. Mede hierdoor en om de Rechtse coalitie te vermijden, zullen CDA en PvdA bereid zijn met de VVD de centrumcoalitie te vormen. En daar worden ze het snel eens over alle beleidspunten.

Dat er iets te kiezen was dit keer, blijkt wel uit het fundamenteel verschillend beleid op basis van onze voorspelde regeerakkoorden, samengevat in onderstaande tabel.

Beleidspunten	Paars+ GL, PvdA, D66, VVD	Centrumcoalitie PvdA, CDA, VVD	Rechtse coalitie CDA, VVD, PVV
Hypotheekrenteaftrek/ overdrachtsbelasting	Geleidelijke vermindering	Aftrek handhaven en overdrachtsbelasting afschaffen	Handhaven huidige regelingen
AOW-leeftijd	In 2022 67 jaar	In 2020 67 jaar	<i>Geen akkoord</i> (vrije kwestie?)
Zorg	Meer markt, premie en eigen risico onafhankelijk inkomen en hoger	Idem	Idem
Veiligheid	Zwaardere straffen, strafdiensplicht	3500 extra politie	Bijna 10000 extra politie
Vreemdelingenbeleid	Versoepelen	Status quo ongeveer handhaven	Zeer sterke beperkingen
Duurzaamheid	Sterk (GroenLinks) duurzaamheidsbeleid	Kerncentrales en vooral eigen verantwoordelijkheid	idem
Drugs	Softdrugs reguleren	Coffeeshops terugdringen	Op termijn verbieden
Ontslagrecht	Huidige regeling handhaven	WW korter en hoger Vaste ontslagregels	idem
Kilometerheffing	<i>Geen akkoord</i>	Geen kilometerheffing	idem
Daling financieringstekort	<i>Geen akkoord</i>	14 miljard	20 miljard
Belastingen	<i>Geen akkoord</i>	BTW 1 % verhogen	Verlagen
Ontwikkelingssamenwerking	0,8% BNP	Idem	0,6%

1. INTRODUCTIE

Wat voor beleid zal er binnen verschillende coalities ontstaan, naar aanleiding van de Tweede Kamerverkiezingen van 9 juni 2010? En hoe aantrekkelijk zijn deze coalities voor de daaraan deelnemende partijen en de oppositie? Door middel van simulatie modellen waarin de *standpunten*, de *belangen* en de *macht* van partijen zijn meegenomen, wordt de inhoud van een mogelijk regeerakkoord voor verschillende coalities voorspeld.

De (gesimuleerde) onderhandelingen hebben betrekking op twaalf controversiële beleidspunten, die met behulp van een expert op het gebied van politiek en partijprogramma's zijn bepaald². De twaalf punten zijn: hypotheekrenteaftrek en overdrachtsbelasting, de AOW-leeftijd, zorg, veiligheid, vreemdelingenbeleid, duurzaamheid, drugsbeleid, ontslagrecht, kilometerheffing, daling financieringstekort in de komende kabinetsperiode, belastingen en ontwikkelingssamenwerking. Naast het inventariseren van de belangrijkste controversiële punten in deze verkiezingen, zijn de standpunten en prioriteiten van acht partijen (SP, GroenLinks – GL, PvdA, D66, ChristenUnie – CU, CDA, VVD en PVV) op de twaalf beleidspunten geïnventariseerd.

Speerpunt in de analyses is de voorspelling welk beleid plausibele coalities zullen gaan voeren. De voorspelling welke coalitie de meest waarschijnlijke is kan daar deels van worden afgeleid. Andere overwegingen spelen daarbij echter ook een rol. We hebben alleen, gegeven de krachtenverhoudingen na de verkiezingen, realistische coalities in onze analyses betrokken. Om deze reden zijn er slechts acht partijen in de analyses meegenomen. Partijen als de SGP en de PvdD zijn dusdanig klein dat deze niet relevant zijn bij coalitieformatie.

Op basis van de modelberekeningen zijn zowel de coalitie als het regeerakkoord voorspeld. Hierbij moet worden aangetekend dat het voorspellen van de coalitie aanzienlijk moeilijker is dan het voorspellen van de inhoud van het regeerakkoord. Ten eerste spelen bij de totstandkoming van de coalitie veel meer externe en moeilijk te modelleren factoren een rol, zoals een 'incompatibilité d'humeur' of een gebrek aan vertrouwen tussen politieke leiders, of anticipatie op electorale effecten van wel of geen deelname. Zo zal het CDA wegens het zeer grote verlies bij de verkiezingen waarschijnlijk terughoudend zijn om weer tot een coalitie toe te treden en dit pas doen als zij dit mede van belang achten voor het landsbelang. Ten tweede is de voorspelling van de coalitie 'goed of fout', terwijl het regeerakkoord 12 beleidspunten kent waarvan een deel goed en een deel niet goed voorspeld kan zijn.

² De gegevens over issues, posities en belang zijn verkregen in een drietal interviews met dr. A.P.M. Lucardie van het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen (DNPP) te Groningen. Hij is geïnterviewd door Prof.dr. F.N. Stokman en dr. J. Dijkstra, beide verbonden aan de RuG. Prof.dr. F.N. Stokman is bovendien wetenschappelijk directeur van *DECIDE* (dutch group) bv, een aan de RUG gelieerde onderneming die gespecialiseerd is in analyse en interventie in complexe besluitvormingsprocessen en samenwerkingsproblemen (zie www.decide.nl). Wij danken Joyce Wolf voor haar assistentie bij de uitwerking van het rapport.

2. BELANGRIJKSTE CONCLUSIES OVER COALITIE-VOORKEUREN

Er zijn meer dan 25 hypothetische coalities geanalyseerd, waarvan hier 8 worden beschreven. De selectie van de 8 beschreven coalities en de uiteindelijke voorspelling is als volgt tot stand gekomen:

1. Voor ieder van de acht partijen is de coalitie bepaald die het voor hen aantrekkelijkste regeerakkoord zou opleveren. Het voor een partij aantrekkelijkste regeerakkoord bevat die afspraken die zich het dichtst bij de oorspronkelijke standpunten van de partij bevinden op die beleidspunten die de partij graag binnen wil halen. Hierbij valt onmiddellijk op dat er maar twee paar partijen zijn met dezelfde voorkeur: SP en GL en daarnaast D66 en CU. De overige partijen staan alleen in hun voorkeur. Er bestaat geen coalitie die voor *alle eraan deelnemende* partijen de meest wenselijke is. De eerste voorkeuren staan in onderstaande tabel.

Tabel. Eerste voorkeuren op basis van voorspelde regeerakkoord

Politieke Partij	Meest geprefereerde coalitie
VVD	VVD – PVV – CDA
PvdA	PvdA – CDA – D66 – SP
PVV	PVV – PVD A – VVD
CDA	CDA – VVD – D66 – GL – CU
SP en GL	GL – PvdA – CDA – SP
D66 en CU	D66 – PvdA – CDA – GL – CU

Uit een verdere analyse van de voorkeuren blijkt dat het één na beste regeerakkoord voor GL en de CU ontstaat in een coalitie waaraan zij zelf niet deelnemen. Voor GL gaat het hier om de combinatie PvdA – CDA – D66 – SP en voor de CU gaat het om PvdA – CDA – D66 – SP.

2. Aan bovenstaande zes coalities hebben we nog twee toegevoegd die in de aanloop naar de verkiezingen in de media veel aandacht hebben gekregen. Het gaat hier om de combinaties VVD – PvdA – CDA ('Centrumcoalitie') en VVD – PvdA – GL – D66 ('Paars+'). Qua beleid op de 12 beleidspunten behoren deze twee dus voor geen van de partijen tot de meest geprefereerde! Uit onze analyses blijkt dat Paars+ voor de VVD de zelfs de op één na slechtst denkbare coalitie is. Voor D66 komt Paars+ op de tweede plaats.
3. Aangezien geen van de coalities door alle eraan deelnemende partijen wordt geprefereerd, voeren we twee extra criteria in, namelijk dat een coalitie een 'ruime meerderheid' moet hebben (meer dan 80 zetels in de nieuwe Tweede Kamer) en dat er niet meer dan 4 partijen aan deel mogen nemen. Coalities van meer dan 4 partijen zullen onstabiel zijn en het zal zeer moeilijk zijn überhaupt tot overeenstemming te komen. Het meest opvallende slachtoffer van deze twee criteria is de coalitie PvdA – CDA – D66 – SP. Deze coalitie wordt door de PvdA geprefereerd, maar verenigt slechts 77 Kamerzetels. Wat deze coalitie bovendien nog onwaarschijnlijker maakt is dat 3 van de 4 partijen bij de verkiezingen zetels hebben verloren.

4. Als de grootste partij zal de VVD naar verwachting bij de formatie het voortouw nemen. De beste coalitie voor de VVD is de Rechtse coalitie VVD – PVV – CDA, maar deze coalitie heeft het nadeel van een minimale meerderheid van 76 zetels. De Centrumcoalitie VVD – PvdA – CDA heeft met 83 zetels dit nadeel niet. Temeer daar deze Centrumcoalitie de tweede voorkeur is van de VVD, is dit voor hen een interessant alternatief.
5. De VVD kan de Rechtse coalitie strategisch inzetten richting de PvdA, omdat deze het voor de PvdA slechtst denkbare regeerakkoord oplevert. Dit wil zeggen dat een Rechtse coalitie een beleid zou gaan voeren dat op de twaalf beleidspunten zeer ver verwijderd is van de standpunten van de PvdA. De PvdA zal dus veel in het werk willen stellen om deze coalitie te voorkomen. Dit geeft de VVD een sterk drukmiddel in handen, waarmee de VVD de PvdA kan bewegen toe te treden tot de Centrumcoalitie en daarbij tegelijkertijd veel concessies van de PvdA kan loskrijgen. Die druk kan nog groter worden als eerste verkennende onderhandelingen met Paars+ zouden mislukken. De Centrumcoalitie is de derde voorkeur van het CDA, dat de Centrumcoalitie bovendien prefereert boven de Rechtse coalitie. Na een eventuele mislukking van verkennende onderhandelingen over Paars+ kan ook de VVD de druk op het CDA opvoeren ter wille van het landsbelang. Deze dreiging van de VVD richting beide partijen is geloofwaardig, want de VVD prefereert de Rechtse coalitie boven de Centrumcoalitie en kan dus geloofwaardig dreigen de Centrumcoalitie te laten vallen.
6. Op grond van het voorgaande voorspellen we dat de Centrumcoalitie van VVD, PvdA en CDA gevormd zal worden. Wat totstandkoming van deze coalitie extra waarschijnlijk maakt is dat het bijbehorende voorspelde regeerakkoord de minste spanning kent van alle coalities. Na afloop van de onderhandelingen is de gemiddelde spreiding van de posities van de betrokken partijen op de twaalf beleidspunten het laagst. De Centrumcoalitie is met andere woorden de coalitie waarin de onderhandelingen over het regeerakkoord het soepelst zullen verlopen. In het licht van de door bijna alle politiek leiders uitgesproken wens snel tot een nieuw kabinet te komen, is dit een belangrijk voordeel. De beleidspunten waarop de onderhandelingen het stroefst zullen verlopen zijn naar verwachting de daling van het financieringstekort in de komende kabinetsperiode en de belastingen.

Om het verwachte regeerakkoord van een coalitie te bepalen, wordt in het model onderzocht op welke onderwerpen partijen zullen 'ruilen' qua standpunt.³ Als een onderwerp voor een partij relatief minder belangrijk is, zal deze partij geneigd zijn daar meer op toe te geven dan op hem relatief belangrijke onderwerpen. Door dit soort ruilen krijgt de VVD binnen de Centrumcoalitie bijvoorbeeld grotendeels haar zin op het gebied van hypotheekrenteaftrek en overdrachtsbelasting, terwijl de PvdA grotendeels haar zin krijgt op het gebied van het financieringstekort. Partijen gaan pas zo'n ruilproces in als zij er daadwerkelijk samen uit willen uitkomen. We mogen veronderstellen dat die wens er samen uit te komen sterk wordt bepaald door standpunten die dicht bij elkaar liggen en, voor zover zij niet dicht bij elkaar liggen, door complementaire belangen (de partijen verschillen sterk in het belang dat zij aan

³ Voor een nadere uitleg over het gebruikte model, zie o.a. Frans N. Stokman, Marcel A.L.M. van Assen, Jelle van der Knoop, and Reinier C.H. van Oosten, *Strategic Decision Making, Advances in Group Processes* 17 (2000): 131-153 en Javier Arregui, Frans N. Stokman en Robert Thomson, Chapter 5. Exchange and Compromise in the European Union. In: Robert Thomson, Frans.N. Stokman, Christopher Achen, and T. Koenig (eds.) *The European Union Decides*, Cambridge: Cambridge University Press, 2006 124-152

verschillende onderwerpen hechten). Daarnaast spelen eerder genoemde externe factoren zoals een gebrek aan vertrouwen tussen politiek leiders mee. Deze mogelijke andere blokkades spelen geen rol in onze voorspelling over het te verwachten beleid, wel in onze verwachtingen welke coalities waarschijnlijk zijn en welke niet.

De uitkomsten van de analyses staan in grafieken gepresenteerd. In de eerste twaalf grafieken is voor elk beleidspunt afzonderlijk in blauw het voorspelde onderhandelingsresultaat gegeven van de 10 hypothetische coalities. In elke grafiek wordt tevens in rood aangegeven hoe sterk de standpunten van de coalitiegenoten nog verschillen aan het einde van de onderhandelingen. Onder elke grafiek is de schaal van mogelijke standpunten op het betreffende onderwerp weergegeven.

In de laatste grafiek is een inschatting gemaakt welke coalitie door elk van de acht partijen geprefereerd wordt vanuit het beleid dat door de coalitie zal worden gevoerd, dus zonder rekening te houden met eventuele externe motieven. Deze preferentie is ontleend aan een vergelijking tussen de voorspelde uitkomst voor de coalitie over de twaalf beleidspunten en de standpunten van de acht partijen - waarbij rekening is gehouden met hun prioriteiten.

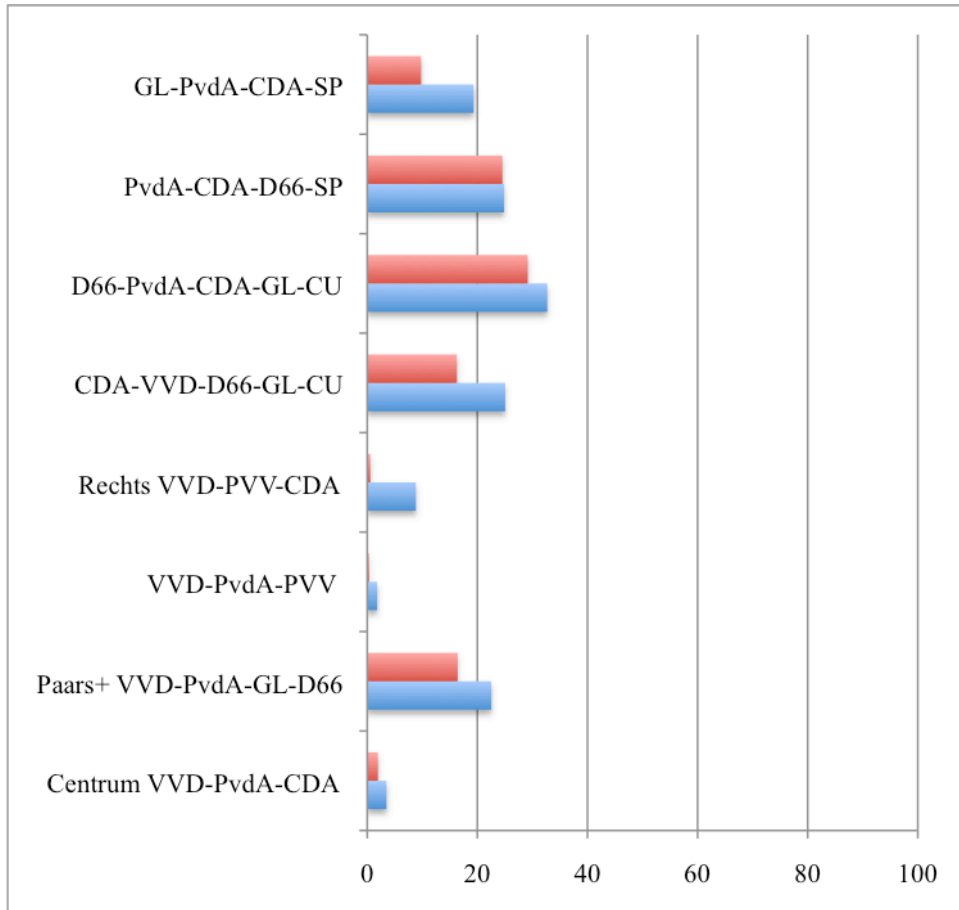
Bij de grafieken worden de belangrijkste conclusies per beleidspunt voor de Rechtse, Centrum en Paars+ coalities kort samengevat. In de bijlage staan de inschattingen van de standpunten en prioriteiten van de politieke partijen.

3. *GRAFIEKEN*

De geschatte standpunten als waarden op de schalen van mogelijke standpunten. In de conclusie worden een korte interpretatie gegeven van de voorspelde uitkomst voor de drie meest herkenbare coalities: Rechts (VVD, CDA en PVV), Centrum (VVD, PvdA en CDA) en Paars+ (VVD, PvdA, GL en D66).

Issue 1: Hypotheekrenteaf trek en overdrachtsbelasting

Conclusie: In de Rechtse en Centrumcoalities zijn de partijen het eens dat de hypotheekrente volledig aftrekbaar blijft, in de Centrumcoalitie wordt bovendien de overdrachtsbelasting afgeschaft. De Paars+ coalitie wil de hypotheekaf trek wel geleidelijk verminderen, zonder daar geheel overeenstemming over te krijgen.

Blauw: Vermoedelijk regeerakkoord op het gebied van de hypotheekrenteaf trek en de overdrachtsbelasting voor verschillende coalities.

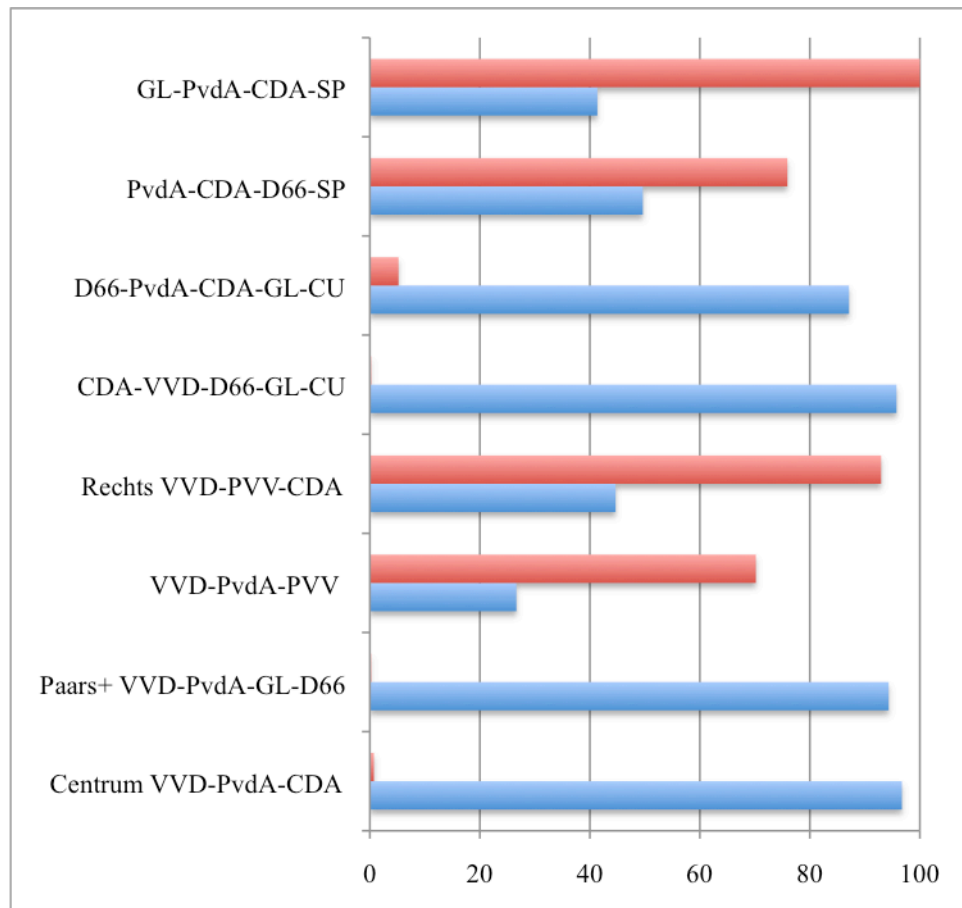
Rood: de mate waarin coalitie partijen het aan het eind van de onderhandelingen met elkaar eens zijn.

Schaal van mogelijke standpunten:

- 0: Overdrachtsbelasting omlaag en uiteindelijk afschaffen
- 10: Status quo
- 45: Naar 30% in 22 jaar
- 50: Maximaal 42,5% + maximaal 350.000 in 10 jaar
- 70: PvdA in 30 jaar vanaf 2014 en maximaal afbouwen tot gemiddelde huizenprijzen
- 95: Afbouw % in 22 jaar naar 30%; nieuwe gevallen meteen 42% plus maximaal 750.000
- 100: Vanaf 2015 waarde woning boven gemiddelde koopprijs geleidelijk tot 2040 naar box 3 en hypotheekaf trek naar box 3

2: AOW leeftijd

Conclusie: In de Rechtse coalitie blijft de AOW leeftijd een groot twistpunt, ook nadat Wilders het niet meer als breekpunt ziet. In de twee andere coalities wordt zonder problemen overeenstemming bereikt over verhoging van de AOW-leeftijd op termijn.

Blauw: Vermoedelijk regeerakkoord op het gebied van AOW leeftijd voor verschillende coalities.

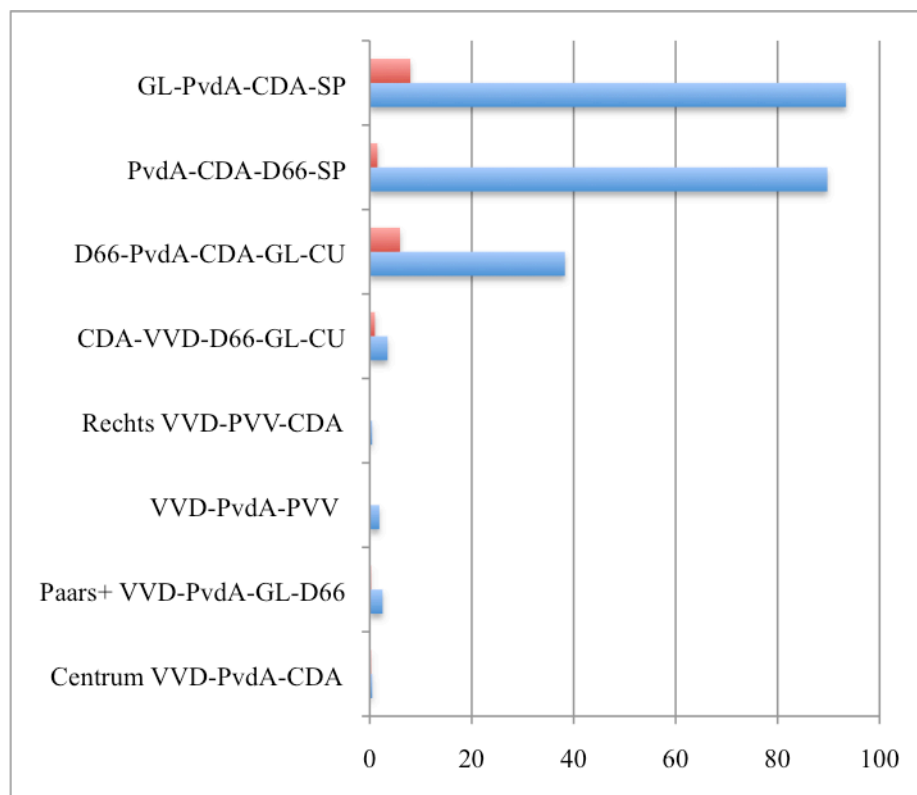
Rood: de mate waarin coalitie partijen het aan het eind van de onderhandelingen met elkaar eens zijn.

Schaal van mogelijke standpunten:

- 0: Status quo handhaven
- 55: In 2030 67 jaar, talentenbudget na 45 jaar arbeid en rekening houden met arbeidsverleden
- 60: na 45 jaar arbeid en rekening houden met arbeidsverleden
- 65: In 2025 67 jaar en op basis van keuring
- 80: 2022 en na 45 jaar werken
- 95: In 2022 67 jaar
- 100: In 2020 67 jaar

Issue 3: Zorg⁴

Conclusie: Zorg is in geen van de drie meest interessant coalities een probleempunt. Ook bij Paars+ komt meer marktwerking

Blauw: Vermoedelijk regeerakkoord op het gebied van de zorg voor verschillende coalities.
Rood: de mate waarin coalitie partijen het aan het eind van de onderhandelingen met elkaar eens zijn.

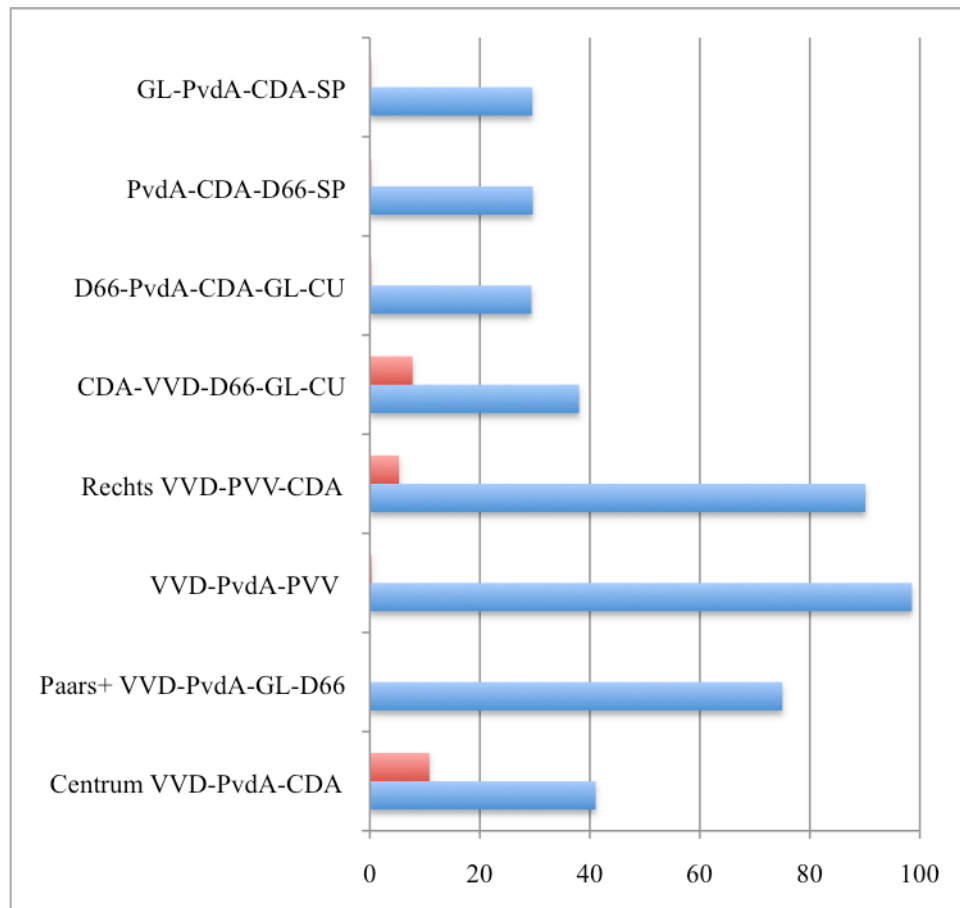
Schaal van mogelijke standpunten:

- 0: meer markt (privaat kapitaal), eigen risico en premie onafhankelijk van inkomen, eigen risico omhoog, verzekerd pakket kleiner
- 20: meer markt (privaat kapitaal), eigen risico afhankelijk van inkomen omhoog, pakket iets kleiner
- 30: iets meer markt, eigen risico afhankelijk van inkomen omhoog, pakket iets kleiner
- 40: iets meer markt, eigen risico ongeveer als nu, verzekerd pakket ook bijna hetzelfde, eigen bijdrage iets hoger
- 50: status quo
- 60: weinig marktwerking, premie deels inkomensafhankelijk, eigen risico ongeveer als nu, pakket ook
- 70: weinig marktwerking, premie deels inkomensafhankelijk, eigen risico afhankelijk van inkomen omlaag cq omhoog, pakket hetzelfde
- 100: geen markt maar overheid, premie inkomensafhankelijk, geen eigen risico, pakket hetzelfde

⁴ In het oorspronkelijke rapport is abusievelijk de grafiek voor de kilometerheffing ook geplaatst bij de zorg. In deze versie is dit verbeterd. De in de bijlage opgenomen cijfers waren wel correct.

Issue 4: Veiligheid

Conclusie: Bij Paars+ is er de minste onenigheid over een grote verhoging van de veiligheid. Bij de Centrumcoalitie wordt veiligheid het minst vergroot en blijft er enige onenigheid daarover bestaan.

Blauw: Vermoedelijk regeerakkoord op het gebied van de veiligheid voor verschillende coalities.

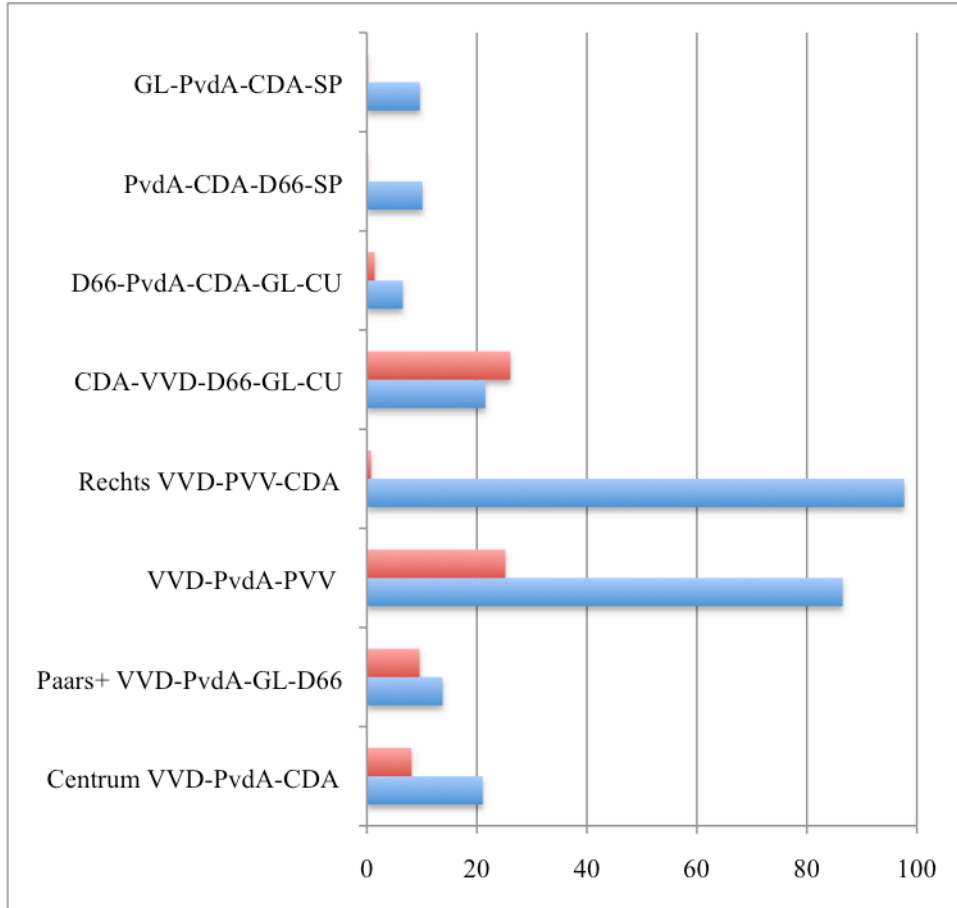
Rood: de mate waarin coalitie partijen het aan het eind van de onderhandelingen met elkaar eens zijn.

Schaal van mogelijke standpunten:

- 0: Geen verandering in aantal politie, meer wijkagenten en gelijke straffen
- 20: Meer 1500 extra politie
- 30: Zwaardere straffen, strafdienstplicht voor jongeren
- 75: 3500 extra politie, zwaardere straffen, minder taakstraffen
- 100: 10000 extra agenten; langere, meer straffen, geen taakstraffen

Issue 5: Vreemdelingenbeleid

Conclusie: In de Rechtse coalitie krijgt de PVV grotendeels haar zin over een streng vreemdelingenbeleid, bij de andere twee blijft een geringe aanscherping een twistpunt.

Blauw: Vermoedelijk regeerakkoord op het gebied van het vreemdelingenbeleid voor verschillende coalities.

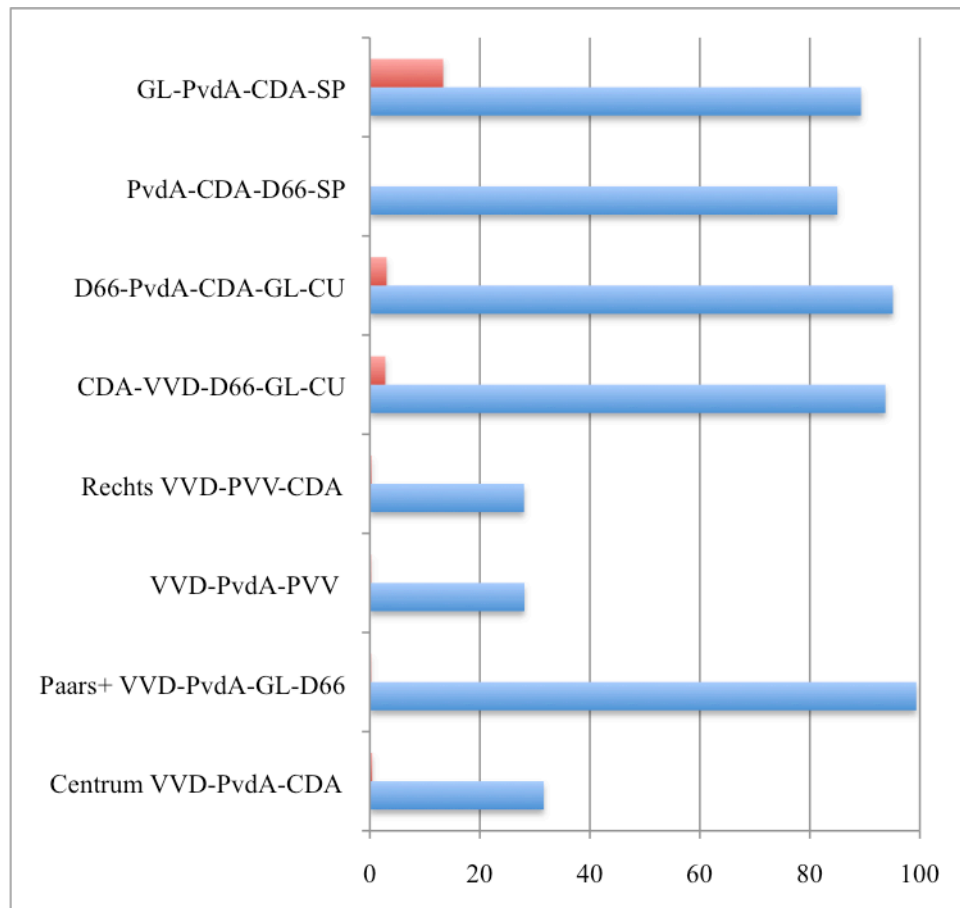
Rood: de mate waarin coalitie partijen het aan het eind van de onderhandelingen met elkaar eens zijn.

Schaal van mogelijke standpunten:

- 0: Na 3 jaar automatisch vergunning; asielzoekers mogen leren en werken, huwelijksmigratie gemakkelijker, inburgeren in Nederland
- 10: Huwelijksmigratie versoepelen; mogen werken; pas later recht op sociale zekerheid
- 15: Meer vluchtelingen toelaten; na 3 maanden leren en werken; inburgeren op eigen kosten
- 25: Inburgeren in Nederland
- 30: Status quo
- 55: Inburgeren strenger; selectief migratiebeleid; eisen huwelijksmigranten aanscherpen.
- 70: Huwelijksmigratie beperken; inburgering strenger; sociale zekerheid beperken; Nederlandse taal noodzakelijk voor sociale uitkeringen
- 100: Geen immigranten uit islamitische landen; max 1000 per jaar; geen arbeidsimmigratie; illegaliteit strafbaar; geen dubbele nationaliteit; NL nationaliteit en uitkeringen na 10 jaar verblijf

Issue 6: Duurzaamheid

Conclusie: In alle drie coalities wordt overeenstemming bereikt over het duurzaamheidsbeleid, maar Paars+ gaat een fundamenteel sterker duurzaamheidsbeleid voeren dan de twee andere coalities: GroenLinks krijgt daar geheel haar zin.

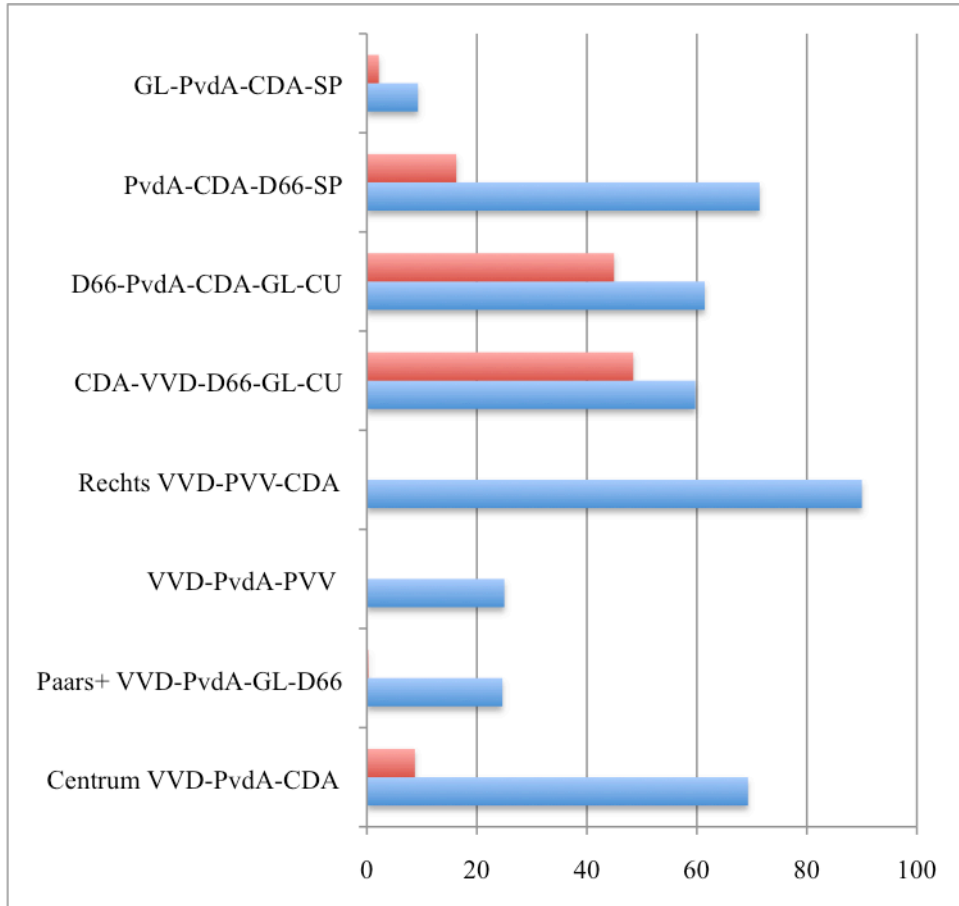
*Blauw: Vermoedelijk regeerakkoord op het gebied van de duurzaamheid voor verschillende coalities.
 Rood: de mate waarin coalitie partijen het aan het eind van de onderhandelingen met elkaar eens zijn.*

Schaal van mogelijke standpunten:

- 0: Nieuwe kolen- en kerncentrales, geen windmolens
- 30: Nieuwe kerncentrales, verduurzaming vooral eigen verantwoordelijkheid bedrijfsleven en burgers
- 35: Nieuwe kerncentrales, biobrandstoffen en warmtehergebruik, verduurzaming vooral eigen verantwoordelijkheid bedrijfsleven en burgers
- 50: Klimaatbeleid huidige kabinet voortzetten
- 55: Geen kern- en kolencentrales
- 65: Geen nieuwe kerncentrales, genetische manipulatie beperken, landbouw verduurzamen
- 85: 100 minus Borsselle niet sluiten en genetische manipulatie toestaan
- 100: CO₂ belasting, geen kern- en kolencentrales, visserij beperken, duurzame landbouw, geen genetische manipulatie

Issue 7: Drugsbeleid

Conclusie: Over het drugsbeleid blijft alleen in de Centrumcoalitie enige onenigheid bestaan. Ook hier verschilt het beleid in Paars+ fundamenteel van de andere twee coalities: reguleren in plaats terugdringen of zelfs op termijn verbieden.

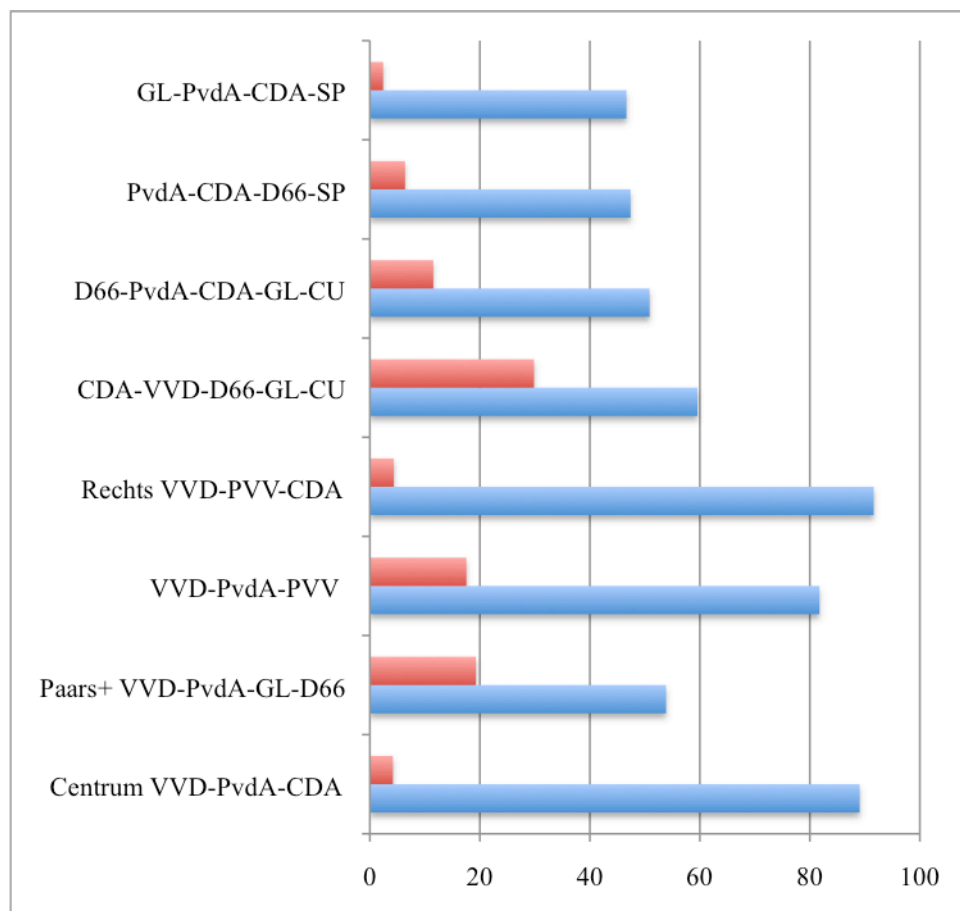
*Blauw: Vermoedelijk regeerakkoord op het gebied van het drugsbeleid voor verschillende coalities.
 Rood: de mate waarin coalitie partijen het aan het eind van de onderhandelingen met elkaar eens zijn.*

Schaal van mogelijke standpunten:

- 0: Softdrugs legaliseren; harddrugs reguleren
- 10: Softdrugs legaliseren; harddrugs blijven strafbaar
- 25: Softdrugs reguleren; coffeeshops normale horeca
- 30: Softdrugs reguleren
- 50: Status quo
- 65: Coffeeshops terugdringen
- 80: Geen coffeeshops in straal van 1 km rond scholen
- 90: Softdrugs op termijn verbieden
- 100: Softdrugs verbieden; coffeeshops sluiten

Issue 8: Ontslagrecht

Conclusie: Ontslagrecht blijft een hot issue in Paars+ en is de uitkomst de status quo handhaven. In de andere twee coalities wordt het ontslagrecht versoepeld.

Blauw: Vermoedelijk regeerakkoord op het gebied van het ontslagrecht voor verschillende coalities.

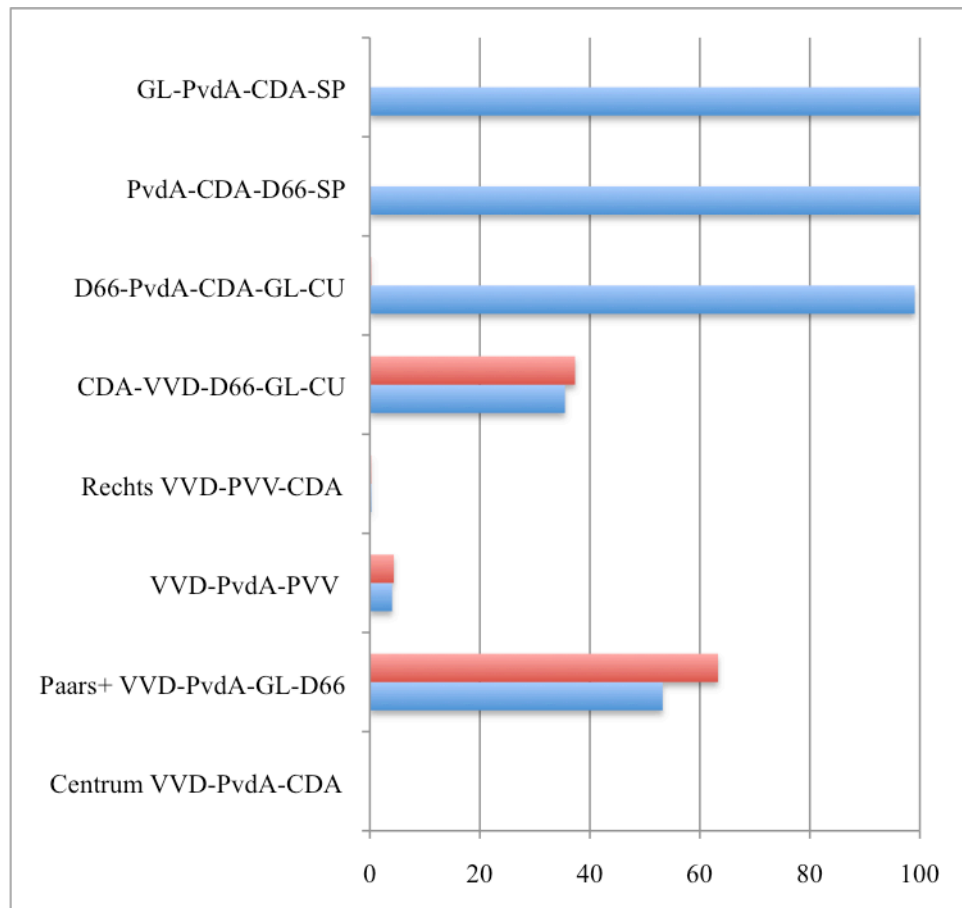
Rood: de mate waarin coalitie partijen het aan het eind van de onderhandelingen met elkaar eens zijn.

Schaal van mogelijke standpunten:

- 0: Prikkel voor geen ontslag, talentenbudget voor aanvulling WW
- 20: Participatiecontract met gemeente, WW verhoogd, maximaal 1 jaar, scholingsrecht door werkgever betaald
- 40: Ook tijdelijke werknemers recht op ontslagvergoeding
- 45: Werkgevers moeten werknemers in staat stellen zich te scholen; WW duur en hoogte bespreekbaar
- 50: Status quo
- 60: Werkgever verantwoordelijk tijdens eerste half jaar, ontslag in teken van voorzorg, afschaffing duale procedure
- 100: WW korter en hoger, ontslag zonder kantonrechter, alle werknemers gelijk, vaste ontslagregels

Issue 9: Kilometerheffing

Conclusie: Kilometerheffing blijft het heftigste conflictpunt in vergelijking met alle andere beleidspunten. Dit kon wel eens een van de twee breekpunten in de onderhandelingen zijn. Bij de twee andere coalities is overeenstemming over het niet invoeren van de kilometerheffing.

Blauw: Vermoedelijk regeerakkoord op het gebied van de kilometerheffing voor verschillende coalities.

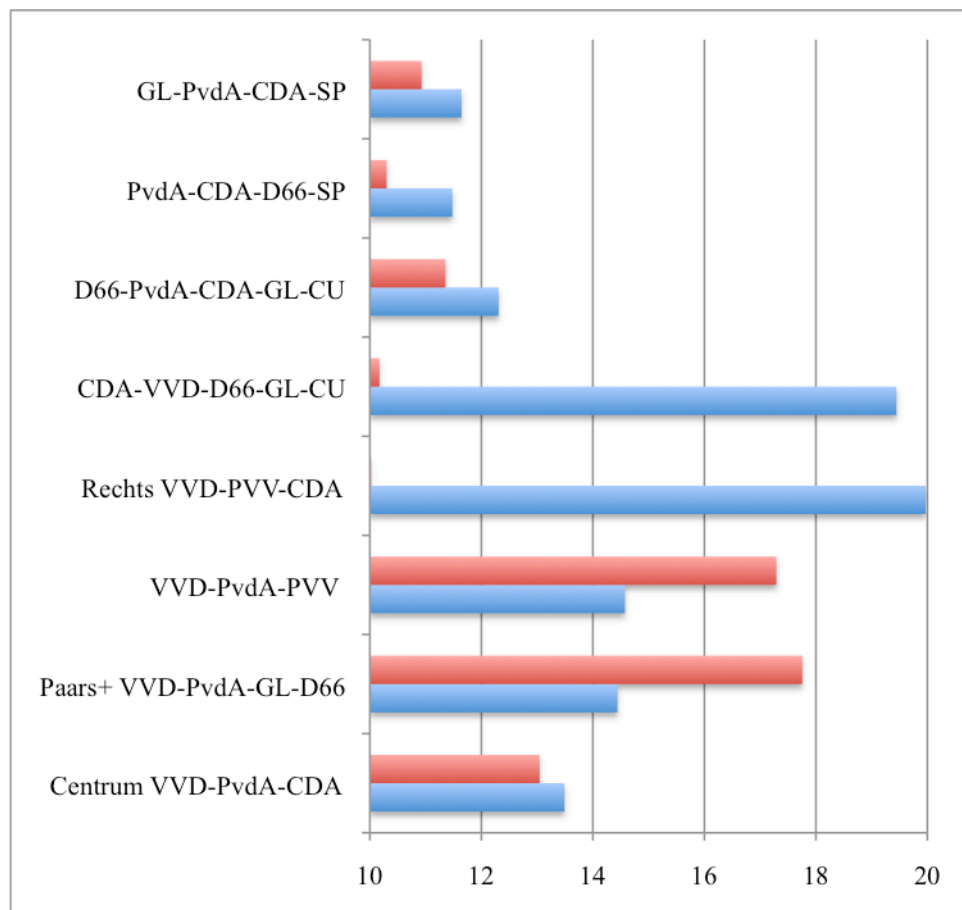
Rood: de mate waarin coalitie partijen het aan het eind van de onderhandelingen met elkaar eens zijn.

Schaal van mogelijke standpunten:

- 0: Geen kilometerheffing
- 10: Geen filebelasting
- 60: Eerlijk beprijzen en draagvlak
- 90: 2013 begin, 2018 helemaal
- 100: Zo snel mogelijk invoeren

Issue 10: Financieringstekort: daling financieringstekort in de komende kabinetsperiode

Conclusie: Terugdringing van het financieringstekort is het tweede mogelijke breekpunt bij Paars+, maar is ook moeilijk bij de Centrumcoalitie. Paars+ komt wel uit op een iets hogere daling dan de Centrumcoalitie. In de Rechtse coalitie ontstaat volledige overeenstemming over een daling van 20 miljard, zoals de VVD die voorstaat.

Blauw: Vermoedelijk regeerakkoord op het gebied van het financieringstekort voor verschillende coalities.

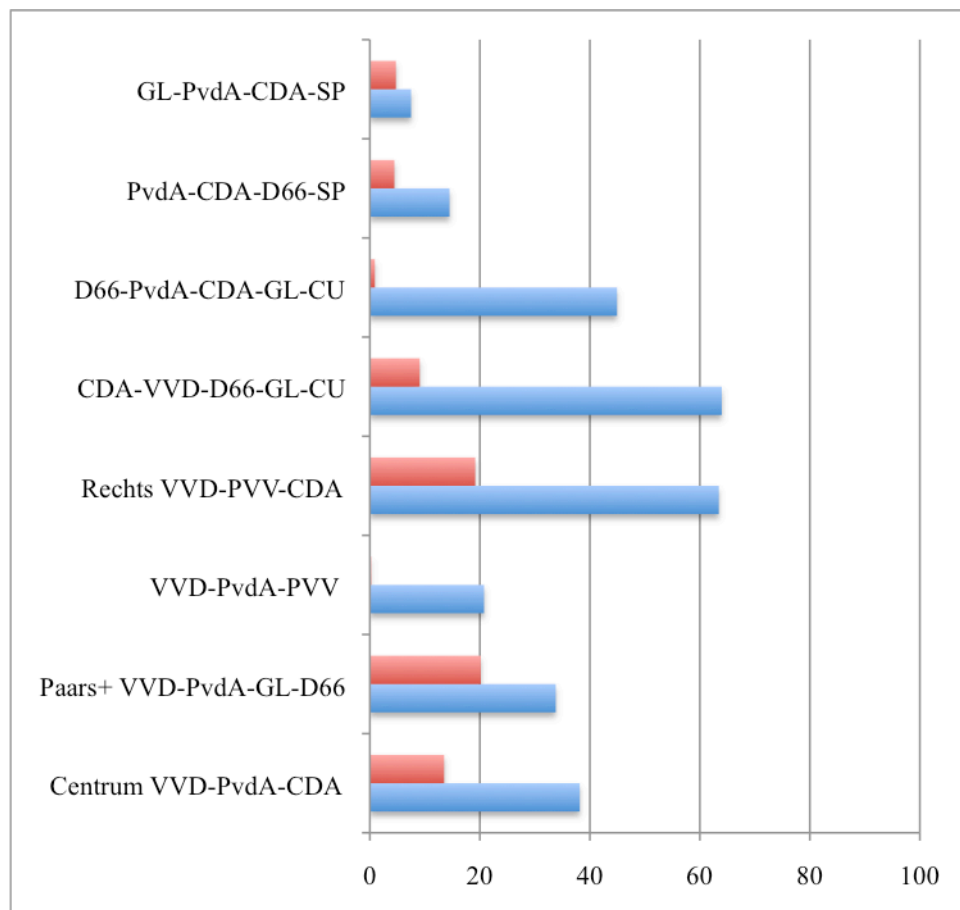
Rood: de mate waarin coalitie partijen het aan het eind van de onderhandelingen met elkaar eens zijn.

Schaal van mogelijke standpunten:

- 10: 10 miljard
- 20: 20 miljard

Issue 11: Belastingen

Conclusie: Ook bij Paars+ komt er geen toptarief boven de 52%. In alle drie coalities blijft er enige onenigheid bestaan. De Rechtse coalitie gaat het verste met verlaging van belastingtarieven

Blauw: Vermoedelijk regeerakkoord op het gebied van de belastingen voor verschillende coalities.

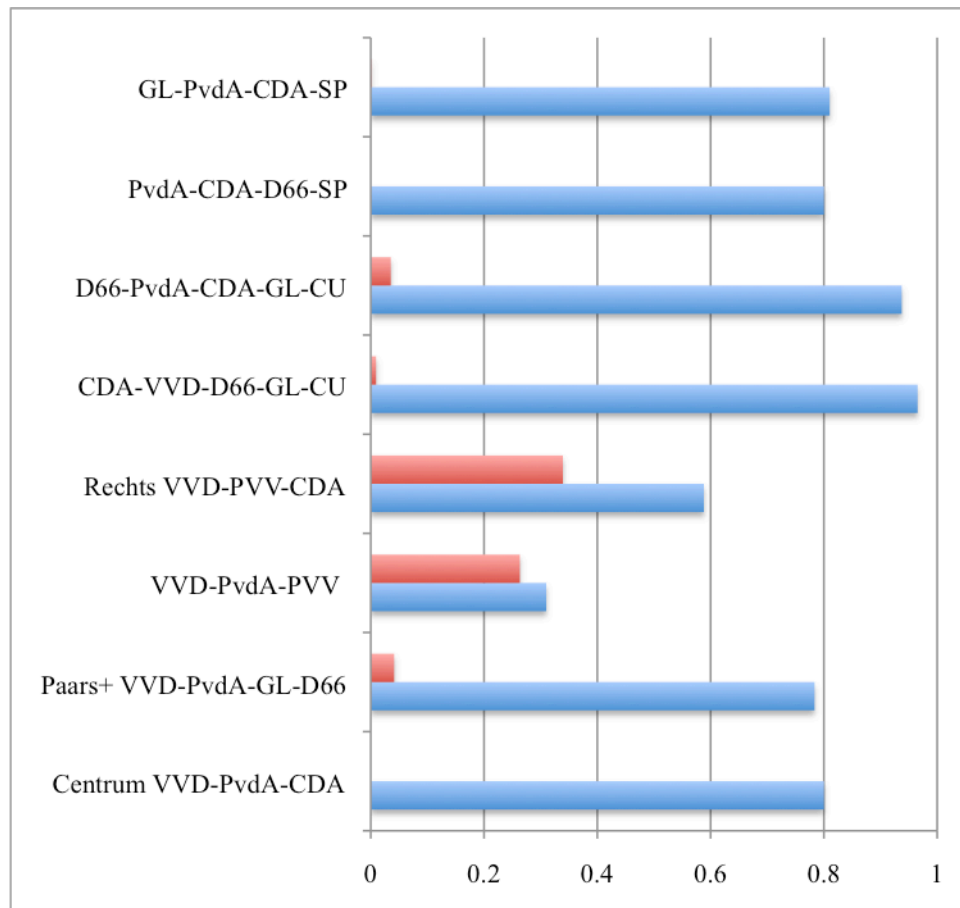
Rood: de mate waarin coalitie partijen het aan het eind van de onderhandelingen met elkaar eens zijn.

Schaal van mogelijke standpunten:

- 0: Topschijf van 65% vanaf 150000, 52 naar 55%, winsten en vermogens meer belasten
- 10: Topschijf van 60% vanaf 150000, vermogensbelasting verhogen
- 20: Topschijf van 60% vanaf 150000
- 40: Btw 1% verhogen
- 50: Status quo
- 70: 2de schijf verlagen met 2%
- 75: Laagste twee schijven verlagen
- 100: Ib 1% per schijf verlagen, vb 1% verlagen, erfbelasting op termijn afschaffen

Issue 12: Ontwikkelingssamenwerking

Conclusie: Ontwikkelingssamenwerking blijft een heet hangijzer in de Rechtse coalitie, maar het resultaat zal uitkomen op verlaging van het percentage.

Blauw: Vermoedelijk regeerakkoord op het gebied van de ontwikkelingshulp voor verschillende coalities.

Rood: de mate waarin coalitie partijen het aan het eind van de onderhandelingen met elkaar eens zijn.

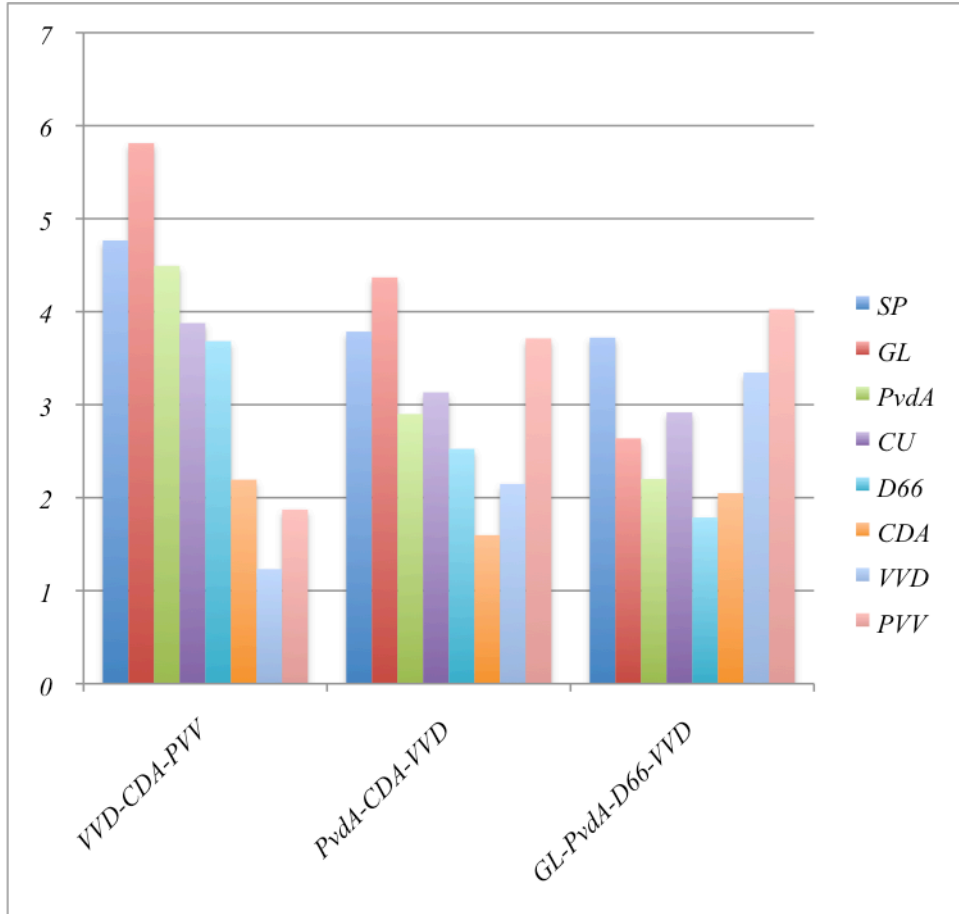
Schaal van mogelijke standpunten:

0: Geen ontwikkelingssamenwerking

1: 1% van het BNP

De onvrede van partijen over het voorspelde beleid van enkele meerderheidscoalities.

Onvrede van partijen bij verschillende coalities

In bovenstaande figuur staat het nutsverlies dat elke partij aan de coalitie-uitkomst toekent, ten opzichte van het eigen programma. Hoe lager het nutsverlies, hoe aantrekkelijker de coalitie. Hoe verder de uitkomst in het regeerakkoord verwijderd is van het partij-standpunt, hoe groter het nutsverlies. Voor onderwerpen die voor de partij belangrijker zijn, leidt een concessie tot een groter nutsverlies dan op minder belangrijke onderwerpen.

Conclusie: Voor de PvdA is de Rechtse coalitie de slechtst denkbare van alle coalities. Voor de VVD is Paars+ de op een na slechtste van alle coalities waarin zij deelneemt. Het CDA prefereert de Centrumcoalitie boven de twee andere. De PvdA wil het liefst Paars+.

Bijlage

Overzicht voorspeld beleid per onderwerp⁵

De geschatte standpunten als waarden op de schalen van mogelijke standpunten. In de laatste kolom is het belang van de partijen weergegeven op een schaal van 0 (geen belang bij dit onderwerp) tot 100 (het issue heeft topprioriteit).

De uitkomsten van de coalities zijn ook weergegeven met een korte interpretatie van de voorspelde overeenkomst.

Issue 1: Hypotheekrenteaf trek en overdrachtsbelasting

Schaal van mogelijke standpunten:

- 0: Overdrachtsbelasting omlaag en uiteindelijk afschaffen
- 10: Status quo
- 45: Naar 30% in 22 jaar
- 50: Maximaal 42,5% + maximaal 350.000 in 10 jaar
- 70: PvdA in 30 jaar vanaf 2014 en maximaal afbouwen tot gemiddelde huizenprijzen
- 95: Afbouw % in 22 jaar naar 30%; nieuwe gevallen meteen 42% plus maximaal 750.000
- 100: Vanaf 2015 waarde woning boven gemiddelde koopprijs geleidelijk tot 2040 naar box 3 en hypotheekaf trek naar box 3

Partij	Positie	Belang
SP	50	75
GL	100	80
PvdA	70	75
D66	45	95
CU	95	70
CDA	10	100
VVD	0	90
PVV	10	40

Coalities	Uitkomst regerakkoord	Uitkomst het dichtst bij:
Centrum VVD-PvdA-CDA	3	VVD
Paars+ VVD-PvdA-GL-D66	23	PVV – CDA
VVD-PvdA-PVV	2	VVD
Rechts VVD-PVV-CDA	9	PVV – CDA
CDA-VVD-D66-GL-CU	25	PVV - CDA
D66-PvdA-CDA-GL-CU	33	D66
PvdA-CDA-D66-SP	25	PVV – CDA
GL-PvdA-CDA-SP	19	PVV – CDA

⁵ De gegevens over issues, posities en belang zijn verkregen in een drietal interviews met dr. A.P.M. Lucardie van het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen (DNPP) te Groningen. Wij danken hem hartelijk voor deze belangrijke bijdrage.

Issue 2 : AOW leeftijd

Schaal van mogelijke standpunten:

- 0: Status quo handhaven
- 55: In 2030 67 jaar, talentenbudget na 45 jaar arbeid en rekening houden met arbeidsverleden
- 60: na 45 jaar arbeid en rekening houden met arbeidsverleden
- 65: In 2025 67 jaar en op basis van keuring
- 80: 2022 en na 45 jaar werken
- 95: In 2022 67 jaar

Partij	Positie	Belang
SP	0	90
GL	60	60
PvdA	65	55
D66	95	85
CU	55	70
CDA	100	80
VVD	80	75
PVV	0	95

Coalities	Uitkomst regerakkoord	Uitkomst het dichtst bij:
Centrum VVD-PvdA-CDA	97	D66
Paars+ VVD-PvdA-GL-D66	94	D66
VVD-PvdA-PVV	27	SP/PVV-CU
Rechts VVD-PVV-CDA	45	CU
CDA-VVD-D66-GL-CU	96	D66
D66-PvdA-CDA-GL-CU	87	VVD-D66
PvdA-CDA-D66-SP	50	CU
GL-PvdA-CDA-SP	41	CU

Issue 3: Zorg

Schaal van mogelijke standpunten:

- 0: meer markt (privaat kapitaal), eigen risico en premie onafhankelijk van inkomen, eigen risico omhoog, verzekerd pakket kleiner
- 20: meer markt (privaat kapitaal), eigen risico afhankelijk van inkomen omhoog, pakket iets kleiner
- 30: iets meer markt, eigen risico afhankelijk van inkomen omhoog, pakket iets kleiner
- 40: iets meer markt, eigen risico ongeveer als nu, verzekerd pakket ook bijna hetzelfde, eigen bijdrage iets hoger
- 50: status quo
- 60: weinig marktwerking, premie deels inkomensafhankelijk, eigen risico ongeveer als nu, pakket ook
- 70: weinig marktwerking, premie deels inkomensafhankelijk, eigen risico afhankelijk van inkomen omlaag cq omhoog, pakket hetzelfde
- 100: geen markt maar overheid, premie inkomensafhankelijk, geen eigen risico, pakket hetzelfde

Partij	Positie	Belang
SP	100	80
GL	70	50
PvdA	60	60
D66	20	60
CU	30	45
CDA	40	60
VVD	0	85
PVV	50	60

Coalities	Uitkomst regeerakkoord	Uitkomst het dichtst bij:
Centrum VVD-PvdA-CDA	0	VVD
Paars+ VVD-PvdA-GL-D66	3	VVD
VVD-PvdA-PVV	2	VVD
Rechts VVD-PVV-CDA	0	VVD
CDA-VVD-D66-GL-CU	3	VVD
D66-PvdA-CDA-GL-CU	38	CDA
PvdA-CDA-D66-SP	90	SP
GL-PvdA-CDA-SP	93	SP

Issue 4: Veiligheid

Schaal van mogelijke standpunten:

- 0: Geen verandering in aantal politie, meer wijkagenten en gelijke straffen
- 20: Meer 1500 extra politie
- 30: Zwaardere straffen, strafdienstplicht voor jongeren
- 75: 3500 extra politie, zwaardere straffen, minder taakstraffen
- 100: 10000 extra agenten; langere, meer straffen, geen taakstraffen

Partij	Positie	Belang
SP	20	60
GL	0	30
PvdA	0	40
D66	0	40
CU	0	50
CDA	30	70
VVD	75	70
PVV	100	90

Coalities	Uitkomst regeerakkoord	Uitkomst het dichtst bij:
Centrum VVD-PvdA-CDA	41	CDA
Paars+ VVD-PvdA-GL- D66	75	VVD
VVD-PvdA-PVV	98	PVV
Rechts VVD-PVV-CDA	90	PVV
CDA-VVD-D66-GL-CU	38	CDA
D66-PvdA-CDA-GL-CU	29	CDA
PvdA-CDA-D66-SP	30	CDA
GL-PvdA-CDA-SP	30	CDA

Issue 5: Vreemdelingenbeleid

Schaal van mogelijke standpunten:

- 0: Na 3 jaar automatisch vergunning; asielzoekers mogen leren en werken, huwelijksmigratie gemakkelijker, inburgeren in Nederland
- 10: Huwelijksmigratie versoepelen; mogen werken; pas later recht op sociale zekerheid
- 15: Meer vluchtelingen toelaten; na 3 maanden leren en werken; inburgeren op eigen kosten
- 25: Inburgeren in Nederland
- 30: Status quo
- 55: Inburgeren strenger; selectief migratiebeleid; eisen huwelijksmigranten aanscherpen.
- 70: Huwelijksmigratie beperken; inburgering strenger; sociale zekerheid beperken; Nederlandse taal noodzakelijk voor sociale uitkeringen
- 100: Geen immigranten uit islamitische landen; max 1000 per jaar; geen arbeidsimmigratie; illegaliteit strafbaar; geen dubbele nationaliteit; NL nationaliteit en uitkeringen na 10 jaar verblijf

Partij	Positie	Belang
SP	25	30
GL	0	70
PvdA	10	65
D66	30	40
CU	15	75
CDA	55	40
VVD	70	70
PVV	100	95

Coalities	Uitkomst regeerakkoord	Uitkomst het dichtst bij:
Centrum VVD-PvdA- CDA	21	SP
Paars+ VVD-PvdA-GL- D66	14	CU
VVD-PvdA-PVV	87	PVV
Rechts VVD-PVV-CDA	98	PVV
CDA-VVD-D66-GL-CU	22	SP
D66-PvdA-CDA-GL-CU	7	PvdA
PvdA-CDA-D66-SP	10	PvdA
GL-PvdA-CDA-SP	10	PvdA

Issue 6: Duurzaamheid

Schaal van mogelijke standpunten:

- 0: Nieuwe kolen- en kerncentrales, geen windmolens
- 30: Nieuwe kerncentrales, verduurzaming vooral eigen verantwoordelijkheid bedrijfsleven en burgers
- 35: Nieuwe kerncentrales, biobrandstoffen en warmtehergebruik, verduurzaming vooral eigen verantwoordelijkheid bedrijfsleven en burgers
- 50: Klimaatbeleid huidige kabinet voortzetten
- 55: Geen kern- en kolencentrales
- 65: Geen nieuwe kerncentrales, genetische manipulatie beperken, landbouw verduurzamen
- 85: 100 minus Borssele niet sluiten en genetische manipulatie toestaan
- 100: CO₂ belasting, geen kern- en kolencentrales, visserij beperken, duurzame landbouw, geen genetische manipulatie

Partij	Positie	Belang
SP	55	65
GL	100	95
PvdA	50	50
D66	85	80
CU	65	70
CDA	35	40
VVD	30	60
PVV	0	45

Coalities	Uitkomst regerakkoord	Uitkomst het dichtst bij:
Centrum VVD-PvdA-CDA	32	VVD
Paars+ VVD-PvdA-GL-D66	99	GL
VVD-PvdA-PVV	28	VVD
Rechts VVD-PVV-CDA	28	VVD
CDA-VVD-D66-GL-CU	94	GL
D66-PvdA-CDA-GL-CU	95	GL
PvdA-CDA-D66-SP	85	D66
GL-PvdA-CDA-SP	89	D66

Issue 7: Drugs

Schaal van mogelijke standpunten:

- 0: Softdrugs legaliseren; harddrugs reguleren
- 10: Softdrugs legaliseren; harddrugs blijven strafbaar
- 25: Softdrugs reguleren; coffeeshops normale horeca
- 30: Softdrugs reguleren
- 50: Status quo
- 65: Coffeeshops terugdringen
- 80: Geen coffeeshops in straal van 1 km rond scholen
- 90: Softdrugs op termijn verbieden
- 100: Softdrugs verbieden; coffeeshops sluiten

Partij	Positie	Belang
SP	10	40
GL	0	70
PvdA	25	55
D66	30	60
CU	100	80
CDA	90	65
VVD	65	45
PVV	80	40

Coalities	Uitkomst regeerakkoord	Uitkomst het dichtst bij:
Centrum VVD-PvdA-CDA	69	VVD
Paars+ VVD-PvdA-GL-D66	25	PvdA
VVD-PvdA-PVV	25	PvdA
Rechts VVD-PVV-CDA	90	CDA
CDA-VVD-D66-GL-CU	60	VVD
D66-PvdA-CDA-GL-CU	61	VVD
PvdA-CDA-D66-SP	71	VVD
GL-PvdA-CDA-SP	9	SP

Issue 8: Ontslagrecht

Schaal van mogelijke standpunten:

- 0: Prikkel voor geen ontslag, talentenbudget voor aanvulling WW
- 20: Participatiecontract met gemeente, WW verhoogd, maximaal 1 jaar, scholingsrecht door werkgever betaald
- 40: Ook tijdelijke werknemers recht op ontslagvergoeding
- 45: Werkgevers moeten werknemers in staat stellen zich te scholen; WW duur en hoogte bespreekbaar
- 50: Status quo
- 60: Werkgever verantwoordelijk tijdens eerste half jaar, ontslag in teken van voorzorg, afschaffing duale procedure
- 100: WW korter en hoger, ontslag zonder kantonrechter, alle werknemers gelijk, vaste ontslagregels

Partij	Positie	Belang
SP	20	80
GL	40	85
PvdA	45	70
D66	100	70
CU	0	50
CDA	60	75
VVD	100	80
PVV	50	40

Coalities	Uitslag regeerakkoord	Uitkomst het dichtst bij:
Centrum VVD-PvdA-CDA	89	D66-VVD
Paars+ VVD-PvdA-GL-D66	54	PVV
VVD-PvdA-PVV	82	D66-VVD
Rechts VVD-PVV-CDA	92	D66-VVD
CDA-VVD-D66-GL-CU	60	CDA
D66-PvdA-CDA-GL-CU	51	PVV
PvdA-CDA-D66-SP	47	PvdA
GL-PvdA-CDA-SP	47	PvdA

Issue 9: Kilometerheffing

Schaal van mogelijke standpunten:

- 0: Geen kilometerheffing
- 10: Geen filebelasting
- 60: Eerlijk beprijzen en draagvlak
- 90: 2013 begin, 2018 helemaal
- 100: Zo snel mogelijk invoeren

Partij	Positie	Belang
SP	10	50
GL	100	75
PvdA	100	65
D66	100	75
CU	90	65
CDA	60	40
VVD	0	80
PVV	0	50

Coalities	Uitkomst regeerakkoord	Uitkomst het dichtst bij:
Centrum VVD-PvdA-CDA	0	VVD-PVV
Paars+ VVD-PvdA-GL- D66	53	CDA
VVD-PvdA-PVV	4	VVD-PVV
Rechts VVD-PVV-CDA	0	VVD-PVV
CDA-VVD-D66-GL-CU	35	CDA-SP
D66-PvdA-CDA-GL-CU	99	GL-PvdA-D66
PvdA-CDA-D66-SP	100	GL- PvdA – D66
GL-PvdA-CDA-SP	100	GL- PvdA – D66

Issue 10: Financieringstekort: daling financieringstekort in de komende kabinetsperiode

Schaal van mogelijke standpunten:

10: 10 miljard

20: 20 miljard

Partij	Positie	Belang
SP	10	85
GL	10,25	70
PvdA	11	85
D66	14,75	70
CU	16	60
CDA	18	80
VVD	20	90
PVV	15,75	50

Coalities	Uitkomst regerakkoord	Uitkomst het dichtst bij:
Centrum VVD-PvdA-CDA	13	D66
Paars+ VVD-PvdA-GL-D66	14	D66
VVD-PvdA-PVV	15	D66
Rechts VVD-PVV-CDA	20	VVD
CDA-VVD-D66-GL-CU	19	CDA-VVD
D66-PvdA-CDA-GL-CU	12	PvdA
PvdA-CDA-D66-SP	11	PvdA
GL-PvdA-CDA-SP	12	PvdA

Issue 11: Belastingen

Schaal van mogelijke standpunten:

- 0: Topschijf van 65% vanaf 150000, 52 naar 55%, winsten en vermogens meer belasten
- 10: Topschijf van 60% vanaf 150000, vermogensbelasting verhogen
- 20: Topschijf van 60% vanaf 150000
- 40: Btw 1% verhogen
- 50: Status quo
- 70: 2de schijf verlagen met 2%
- 75: Laagste twee schijven verlagen
- 100: Ib 1% per schijf verlagen, vb 1% verlagen, erfbelasting op termijn afschaffen

Partij	Positie	Belang
SP	0	90
GL	10	60
PvdA	20	70
D66	75	60
CU	40	30
CDA	50	75
VVD	100	75
PVV	70	30

Coalities	Uitkomst regeerakkoord	Uitkomst het dichtst bij:
Centrum VVD-PvdA- CDA	38	CU
Paars+ VVD-PvdA-GL- D66	34	CU
VVD-PvdA-PVV	21	PvdA
Rechts VVD-PVV-CDA	63	PVV
CDA-VVD-D66-GL-CU	64	PVV
D66-PvdA-CDA-GL-CU	45	CU-CDA
PvdA-CDA-D66-SP	14	GL
GL-PvdA-CDA-SP	7	GL

Issue 12: Ontwikkelingshulp

Schaal van mogelijke standpunten:

0: Geen ontwikkelingshulp

1: 1% van het BNP

Partij	Positie	Belang
SP	0,8	40
GL	0,9	60
PvdA	0,8	60
D66	0,8	50
CU	1	75
CDA	0,8	70
VVD	0,4	60
PVV	0	80

Coalities	Uitkomst regeerakkoord	Uitkomst het dichtst bij:
Centrum VVD-PvdA- CDA	0,80	SP-PvdA-D66-CDA
Paars+ VVD-PvdA-GL- D66	0,78	SP-PvdA-D66-CDA
VVD-PvdA-PVV	0,31	VVD
Rechts VVD-PVV-CDA	0,59	VVD
CDA-VVD-D66-GL-CU	0,97	CU
D66-PvdA-CDA-GL-CU	0,94	GL
PvdA-CDA-D66-SP	0,80	SP-PvdA-D66-CDA
GL-PvdA-CDA-SP	0,81	SP-PvdA-D66-CDA

Overzicht Prioriteiten van de partijen (saliënce)

	SP	GL	PvdA	D66	CU	CDA	VVD	PVV
Hypotheekrente	75	80	75	95	70	100	90	40
AOW leeftijd	90	60	55	85	70	80	75	95
Zorg	80	50	60	60	45	60	85	60
Veiligheid	60	30	40	40	50	70	70	90
Vreemdeling	30	70	65	40	75	40	70	95
Duurzaamheid	65	95	50	80	70	40	60	45
Drugs	40	70	55	60	80	65	45	40
Ontslagrecht	80	85	70	70	50	75	80	40
Kilometerheffing	50	75	65	75	65	40	80	50
Financieringstekort	85	70	85	70	60	80	90	50
Belastingen	90	60	70	60	30	75	75	30
Ontwikkelingshulp	40	60	60	50	75	70	60	80